

**Черкаський інститут пожежної безпеки
імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України**

**Навчально-науковий інститут воєнної історії
Національного університету оборони України**

**Соціально-психологічний факультет
Національного університету цивільного захисту України**

**Факультет психології Прикарпатського
національного університету імені Василя Стефаника**

**Кафедра психології та педагогіки
Національної академії національної гвардії України**

**Кафедра психології Черкаського національного
університету імені Богдана Хмельницького**

**Відділ психологічного забезпечення підрозділів
Оперативно-рятувальної служби цивільного захисту ДСНС України**

ПРОБЛЕМИ ПСИХОЛОГІЇ ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

**Матеріали
II Всеукраїнської науково-практичної конференції**

23 квітня 2024 року

м. Черкаси

2. Ейдман Є. В. Уява як вольова регуляція Є.В. Ейдман, В.А. Іванніков Емоційно-вольова регуляція поведінки та діяльності. Сімферополь, 1986. 159 с.

3. Калін В. К. Психологія волі [Текст]: збірник наукових праць пам'яті В. К. Каліна, В. К. Калін. Сімферополь, 2011. 208 с.

ФІЛЬМОТРЕНІНГ У ПІДГОТОВЦІ ФАХІВЦІВ ДО ДІЯЛЬНОСТІ В ОСОБЛИВИХ УМОВАХ

*Юрій ВІНТЮК, канд. психол. наук, доцент,
доцент кафедри практичної психології та педагогіки,
Львівський державний університет безпеки життєдіяльності*

У наш час дедалі більшого поширення серед вітчизняних фахових психологів набуває така відносно нова форма проведення тренінгових занять, як фільмотренінг. Це сучасний метод роботи, придатний для вирішення різноманітних завдань повсякденної психологічної практики, який вже давно набув визнання та поширення за кордоном. Він зарекомендував себе як ефективний психологічний засіб роботи широкого призначення, який можна використовувати в різних ситуаціях. В даному випадку буде розглянуто можливості застосування фільмотренінгу при підготовці курсантів-рятувальників, що навчаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, для забезпечення їхньої подальшої професійної діяльності в підрозділах ДСНС України. Необхідність розгляду доцільності й особливостей здійснення такої форми тренінгових занять зумовлює актуальність такого дослідження.

Мета роботи: розглянути можливості і особливості використання фільмотренінгу при підготовці майбутніх фахових рятувальників, для забезпечення їхньої подальшої діяльності в особливих умовах, зокрема, військового стану в країні.

Загалом тренінгові заняття, в їх класичному вигляді, давно набули належного визнання і розповсюдження на наших теренах. Зокрема, вони використовуються і для здійснення підготовки фахівців, різних спеціальностей, оскільки вітчизняні психологи і педагоги оцінили їхні переваги та освоїли технологію їх проведення, для вирішення різноманітних повсякденних завдань. Згідно з поширеним визначенням, *тренінг – метод активного навчання, спрямований на розвиток знань, вмінь, навичок та соціальних установок – це форма інтерактивного навчання, метою якого є розвиток компетенцій міжособистісної та професійної поведінки у спілкуванні*. В якості стимульного матеріалу під час проведення тренінгових занять можуть використовуватися: вправи, притчі, оповідання, відеофрагменти чи кінофільми – як документальні, так і художні, як короткометражні, так і повнометражні. Враховуючи наведене, можна констатувати наступне: ***тренінг, що використовує фільми (або їхні фрагменти) в якості стимульного матеріалу для проведення занять, створення певного змістового, емоційного й інтелектуального настрою, називається фільмотренінгом***. Фільмотренінгу властиві певні особливості, які слід враховувати як під час підготовки до занять, так і під час їхнього проведення. Короткий їх виклад наведено в даному матеріалі, пошуково-дослідницького характеру.

Загалом, тренінгові заняття різного призначення в наш час набули значного поширення в навчальному процесі. Так, курсанти і студенти, що навчаються у Львівському державному університеті безпеки життєдіяльності, вивчають різні дисципліни, що передбачають проведення тренінгових занять. Це передусім комунікативні тренінги, тренінги спілкування, особистісного

розвитку, профілактики адиктивної поведінки та ін. Як свідчить наявний досвід, практично будь-які тренінгові заняття дозволяють проводити також фільмотренінги; тому доцільно розглянути можливості, що їх надає така форма проведення занять, та деякі особливості їх підготовки і проведення. Особливості фільмотренінгу, зокрема, здійснення фільмоаналізу, у навчальних цілях зокрема, відображені у публікаціях на дану тематику (див., напр.: [2]).

Проведення фільмотренінгу потребує від викладача певного досвіду проведення тренінгових занять і належної підготовки до застосування відеофрагментів в якості стимульного матеріалу. Розпочинається ця робота з підбору необхідного відеоматеріалу, який відповідає тематиці певного навчального курсу, темі конкретного заняття і служить для нього стимульним матеріалом. Іноді можна знайти потрібний відеофрагмент у готовому вигляді, або ж короткометражний фільм відповідного спрямування та наповнення. Нерідко таким матеріалом може слугувати повнометражний кінофільм, але обмежений час на проведення заняття не дозволяє повністю продемонструвати його під час аудиторного заняття. Тому доводиться демонструвати лише певні фрагменти з відібраного фільму, або ж вирізати необхідні фрагменти з фільму за допомогою відеоредактора. Таким чином можна робити підбірки відеофрагментів з різних кінофільмів або й інших відеоматеріалів тощо.

Після цього необхідно скласти і детально опрацювати план заняття. Передусім слід передбачити вступну частину, яка має завданням роз'яснення мети заняття й особливості його проведення; а також постановку завдань, що їх потрібно вирішити протягом заняття, за допомогою запропонованого відеоматеріалу. Далі слідує основна частина, яка передбачає демонстрацію відібраного відеоматеріалу; під час перегляду ті, хто навчаються, повинні виконати поставлені завдання. Далі слідує виступи слухачів, які висловлюють свої думки з приводу побаченого, пропонують власні міркування з приводу вирішення поставлених завдань. Для цього вони максимально використовують набуті знання з даного предмету, пропонують нові перспективні рішення тощо. По ходу таких виступів відбувається також їхнє обговорення, тобто задіюється групове знання і спільне мислення, спрямоване на практичне освоєння матеріалу, одержаного під час теоретичних лекційних занять. Варто відзначити, що відеофрагменти, які демонструються, містять ситуації, що трапляються під час діяльності рятувальників ДСНС, а сформульовані завдання передбачають пошук оптимальних шляхів і способів їхнього вирішення. Тому в ході проведення фільмотренінгу відбувається формування необхідних знань, розвиток вмінь і навичок вирішення складних ситуацій курсантів, які знадобляться їм у реальній діяльності за обраним фахом.

Заключний етап заняття передбачає підбиття підсумків і здійснення узагальнень, оголошення висновків, до яких прийшли спільно – це колективно здобуте знання за даною темою з певного предмету – і є головним результатом фільмотренінгу. Приклади проведення фільмотренінгу – з певного предмету за конкретною темою, у повному обсязі – відображені у попередніх публікаціях (див., напр.: [1]).

Особливо слід відзначити доцільність застосування фільмотренінгу при проведенні занять з майбутніми фахівцями, які готуються до здійснення діяльності в особливих умовах, у даному випадку йдеться про курсантів-рятувальників. Адже, щоб підготувати їх до здійснення професійної діяльності в умовах, максимально наближених до реальних ситуацій, що зустрічаються при виконанні ними посадових обов'язків, важливо моделювати їх під час проведення практичних занять у навчальних аудиторіях. Відповідно до цього, для проведення практичних занять з майбутніми рятувальниками необхідно відібрати певні відеоматеріали: фрагменти або повнометражні фільми, в яких правдиво зображені певні ситуації, з якими вони

зустрінуться в майбутньому при виконанні професійної діяльності за обраним фахом. Саме така підготовка, в умовах, що максимально наближені до реальних, викликає у курсантів найбільший інтерес, і дає бажані позитивні результати в плані їхньої фахової підготовки з певного конкретного предмету.

Висновок. Проведений розгляд можливостей і особливостей застосування фільмотренінгу під час викладання різних навчальних дисциплін – як і наявний досвід їхнього проведення – підтверджує, що така форма тренінгових занять придатна для застосування під час викладання різних навчальних предметів; викликає чималий інтерес у слухачів, підвищує їхню активність під час занять, і дає бажані результати щодо їхньої фахової підготовки.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Вінтюк Ю. В. Дослідження навчальних ситуацій методом фокус-групи у підготовці майбутніх фахових психологів // Вісник черкаського університету. Серія: Педагогічні науки. 2023. № 1. С. 65-70.

2. Чаплінська Ю. С. Особливості фільмоаналізу у груповій роботі. URL: https://mediaosvita.org.ua/wp-content/uploads/2018/08/CHaplinska_OSOLYVOSTI-FILMANALIZU-U-GRUPOVIJ-ROBOTI.pdf

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ПСИХОЛОГІВ ДСНС УКРАЇНИ ДО КРИЗОВИХ ВТРУЧАНЬ

Дарина ВЛАДИШЕВСЬКА
здобувач вищої освіти,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України

НК – Яна АМУРОВА, д-р філософії (PhD),
доцент кафедри психології діяльності в особливих умовах,
Черкаський інститут пожежної безпеки імені Героїв Чорнобиля
Національного університету цивільного захисту України

У сучасних реаліях гостро постає питання професійної готовності існуючих психологів ДСНС України до надання екстреної психологічної допомоги. Але на сьогодні недостатньо уваги приділено питанню готовності майбутніх психологів ДСНС України до кризових втручань на етапі навчання у вищому навчальному закладі, що безсумнівно є важливою задачею в умовах сьогодення. Адже аспекти, пов'язані з розвитком у ЗВО необхідних психологічних особливостей майбутніх фахівців психологічних спрямувань, продовжують залишатися недостатньо дослідженими.

Важливим аспектом успіху майбутнього психолога ДСНС України у професійній сфері є його готовність до специфічної діяльності, до використання та постійного поповнення й оновлення своєї бази знань і вмінь. Провідна ідея концепції розвитку психологічної готовності майбутніх психологів ДСНС України до професійної діяльності в специфічних умовах полягає в тому, що зміст освіти майбутніх фахівців має бути орієнтованим на професійну і соціальну мобільність, на попит ринку праці й освітніх послуг, на структуру й характер сучасної професійної діяльності [5].

Основою змісту розвитку психологічної готовності майбутніх психологів ДСНС України до професійної діяльності в специфічних умовах є державний стандарт вищої освіти, який включає ідеї особистісно-орієнтованої підготовки.